ГОДИНА XX. НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 8 ЈУНА 1891. БРОЈ 24.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.

За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Гласа Црногорца на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, по простору који заузму на петита, 7 новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме попушта се.

ОСТРОГ.

У старој Грчкој није било јединства државнога. Али све оне мале државице грчке држало је уједно душевно јединство грчкога народа. То јединство се огледало у *Амфиционском савезу*, који је штитио опћи народни храм у Делфу, и у *Олимпискијем играма*, на које су долазили сви Грци.

Што је био Грцима поцијепанијема на толико државица Амфиционски савез и Олимпијске игре, те су се могли вазда као један народ подићи противу непријатеља, кад је грозио њиховој слободи; то су били Србима потлаченијема њихови манастири, код којих су се купили о њиховијем славама на молитву и на братски састанак. Колико је народна мисао нашла заштите у цркви православној, толико су с друге стране славе црквене давале повода потлаченом народу, да му се бољи и живљи синови састају из удаљенијех крајева, између себе упознају и тјеше.

На овијема су славама гусле прву ријеч водиле, и ријеч је та свијест народну подржавала, будила чежњу у народу за старом славом и величином, и надимала му груди поносом и надом. Ови састанци су замијенили народне скупштине великашке из доба самосталног државног народног живота, те уздржали народ, да не подивља, да се не ода самом материјалном животу или очајању.

По свијем српскијем крајевима бијеле се задужбине нашијех предака и около сваке окупља се бар једном на годину народ из околина њиховијех; тако ови састанци сновали су свезе душевнога јединства с једног краја на други пространога Српства, што је допринијело, да српску непомућену свијест народну као и чисти српски језик треба тражити у народнијем нашијем пјесмама више него ли у мудријем књигама нашијех учењака; дочим код другијех народа треба толико труда учењацима док народну масу освијесте!

Међу свијема српскијем манастирима, гдје је и толико величанственијех Царскијех Неманићкијех задужбина, највишу улогу имао је и има манастир Острошки, који је у високој планини и студеној пећини основао један српски владика, живећи у њему пустињачки, да слободније служи цркви и народу своме. То је био херцеговачки владика Василије, који се у тој пећини и преставио, и данас у њој као највећи Светитељ српски почива. Ту долази народ са свијех крајева српскијех и од све три вјере, што Срби исповиједају — по неколико конака даљине. И тај народни сајам траје неколика дана што у топлој молитви, што у веселој игри и пјевању, што у братском гостољубљу и разговору. За то је Острог највећи српски хаџилук.

Но уз тај опће народни, Острог има и свој специфично црногорски значај. Који Србин не зна, како је за вријеме првог Омер-пашиног рата Велики Војвода Мирко са малом али храбром својом дружином одбијао за толико дана нападаје читаве једне турске војске на ово српско светилиште, обранио га, и свети Ћивот побједоносно пронио на чудни начин кроз непријатељску ордију и преко Зете пренио у стару границу црногорску? Тако исто Црногорци су сачували ове свете моћи чуднијем начином онијех славнијех девет крвавијех дана у пошљедњем рату из сред огња убојнога и на Цетиње донијели. Па колико је пута и горњи и доњи острошки манастир у ратовању црногорскоме горио од руке непријатељске, што је срце свакога Црногорца према овоме светоме мјесту све више ширило!

С тога ће овијех Тројичинскијех дана са свијех крајева наше отаџбине од мора до Таре и Лима, од Бојане до Требишњице похитати побожна дјеца њена у хаџилук Светоме Василију, као своме великоме заштитнику и помоћнику; а похитаће и побожни Срби из сусједнијех нам покрајина, као највећему српскоме Светитељу, да се сви скупа ту душевном утјехом оснаже.

Лијеп је то призор, величанствена појава, самоникла из народа, какву не би могла приредити никаква вјештина.

Ето, тако се српски народ сам држао и одржао кроз вјекове патња и робовања. И докле га тако жива вјера узбуде окупљала около нашијех манастира; докле га српске гусле узбуду сладиле и заносиле; докле му узбуду свети аманети нашијех предака: дотле се не бојмо за наш опстанак.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 6 јуна.

У читавој јевропској журналистици на дневном је реду питање, које је у инглешком парламенту потако заступник Лабушер: како стоји инглешка влада према тројноме савезу, или још боље — према Италији. Као што наши брзојави говоре у предпрошлом броју, помоћник министра иностранијех дјела, сир Фергусон одговорио је, да Инглешка нема никаквијех обвеза односно употребе своје ратне поморске снаге у Средиземном мору, али да државници Италијански добро знаду, да инглешка влада жели сачувати status quo у Средиземном мору и морима, што му припадају. Али прије него је Лабушер добио овај одговор, заступник у француском парламенту Милвуа, управио му је путем јавности писмо, у ком му каже, да му је још свршетком јануара г. 1890, сада већ покојни принц Жером Наполеон у Сан-Рему открио тајни уговор, који постоји у томе обзиру између Италије и Инглешке, тек је то дознао од свога шурака италијанског краља Умберта, намјером, да то дозна Француска влада, ради њезина владања. У томе писму стоји да је краљ Умберт рекао принцу Наполеону: „Ја се не бојим за италијанске обале. Од сент-џемскога кабинета ја сам добио формално обећање, да ће се у случају нужде инглешко бродовље придружити к мојему, да обрани Италију од ма које поморске операције“. То је потврдио средством штампе и бивши секретар принца Наполеона, Жорж Пуањон. Тако ова открића донекле допуњују изјаву Фергусонову.

Новое Времја тумачи одговор Фергусонов овако: status quo на Средиземном мору може бити нарушен у случају јевропског рата не само на уштрб Италије. Истина, и ако је мало вјероватно, могли би на примјер Италијанци одузети Французима Корсику или Ницу; могла би Италија зажељети да заузме и Триполис. Све то нарушило би постојеће стање на Средиземном мору, и по ријечима сира Фергусона, принудило би Инглешку, да стане на страну Француске. У другом броју петроградски лист још хладније разлаже о том инглешко-италијанском споразуму, који је с једне стране толико узбунио духове у Француској, а с друге у тројном савезу толико обрадовао. Сами факт што данашња влада инглешка не жели оставити Италију без обране с мора у случају рата са Француском, одавна је познат и у том обзиру сир Фергусон није ништа новога рекао у свом одговору. Он је само потврдио још једном, што формалнога писменога уговора између Италије и Инглешке нема, но да је данашња Британска влада, не будући свезана таковијем уговором, готова помоћи Италији на средизевном мору у случају, ако француска флота стане пријетити италијанскијем обалама. Није се чудити, што је та изјава толико обрадовала бечке и берлинске противнике Русије и Француске, али није лако разумјети, за што се узнемирује публика, која се с њима не саглашава. Ми нијесмо никад рачунали на пуни неутралитет Инглешке у случају рата. И француска влада, судећи по открићу г. Милвуа, била је предупређена покојнијем Принцом Наполеоном. Дакле нема ништа што би нас могло изненадити.

Што инглешка не жели, да се Француска оснажи на Средиземном мору то се може разумјети. Ну још није доказано да то Француска хоће, и врло је могуће, у случају рата с Италијом, да ће парушка влада пружити Инглешкој гаранцију, да у сваком случају status quo на средиземном мору са стране Француске неће бити нарушен. То би довољно било, да и данашња британска влада мирно гледа што се збива. Ово своје тврђење *Н. Времја* поткрепљује и једном изјавом једног министерјалног листа инглешког одма послије изјаве Фергусонове и завршује: ми и опет не можемо разумјети за што ликују у Бечу и зашто се узнемиравају у Паризу скорашњијем парламентскијем разговором између г. Лабушера и сира Фергусона.

Још једна изјава Рудинијева у парламенту италијанскоме овијех дана у велике је обрадовала бечке и пештанске листове. На једну интерпелацију иредентистичког заступника Барцилаја, која је била управљена против Аустрије, у своме одговору Маркиз Ди-Рудини рекао је између осталога, да постојећи односи са Аустро Угарском искључују сваку могућност злијех намјера противу Италије. Овој изјави дају великога значаја присташе тројног савеза, премда пресједник министарског савјета није могао умјереније одговорити на остру интерпелацију пјеткога италијанскога иредентисте.

Важан ће бити одговор италијанског министра спољнијех послова на пријављену интерпелацију крајње љевице односно тројног савеза, која је одложена по жељи владиној по буџету, што може у овом тренутку бити од неког значаја.

* * *

Дочим велико културно дјело, што је руски Царевић отпочео у Владивостоку, налаже цијелом изображеном свијету, да се клања Русији и руском Цару и да се диве диновском подузећу какво наше доба великијех подхвата још није видјело, као што је сибирска жељезница — дотле, као из пакости јевропска штампа, нешто на служби свјетскијех финансијскијех велесила Ротшилда и Хирша, а нешто том штампом заведена, за мало што не проповиједа крстоносну војну противу *варварске* Русије у обрану рускијех Јевреја. Та штампа хтјела је да престави стање Јевреја у Русији слично стању другијех потлаченијех народности, те је покушала да за ствар јеврејску задобије јавно мњење јевропско, што се у толико прије падало, у колико се ради ту противу Русије. У томе запомагању један члан инглешког парламента Јевреј Монтјегу обратио се славноме заштитнику свијех потлаченијех, старцу Гледстону, молбом да поради својим упливом у Русији у корист Јевреја, као што се заузимао за балканске народе, који су се находили у истом стању, у ком се данас Јевреји у Русији находе. Гледстон је одговорио своме парламетском колеги у суштности, да је он вазда мрзио празну вику, и држао се правила, прије него се изрече свој суд о извјесном спору, да га треба прије добро проучити и упознат се фактичном страном ствари. Он се је не једном обраћао јевропској публици сврхом, да изазове протест јавног мњења цивилизованог свијета противу тлачења њекијех народа, но сваки пут, кад је узимао ту ролу, он је то чинио потпуно свјестно на основу точно објашњенијех факта. Овијем одговором, очевидно, велики државник инглешки осудио је сву вику на Русију, као неосновану, премда више поменута штампа и ово писмо хтјела је растумачити у своју корист, пошто јој је Гледстон ову горку пилулу знао позлатити вазданњијем својим човјекољубљем.

Међу тијем је дошао ред да се и друга странка чује и проговорио је и брисељски *Норд*. Овај лист, који стоји у свези са петроградском владом, увјерава најприје, да у тобожњем прогонству Јевреја нема никакве улоге фанатизам ни религиозни ни народносни, па што више ни антисемитизам у правом смислу ове ријечи. Они Јевреји, који су својим карактером и талентом показали, да заслужују поштовања, они га уживају у Русији као по осталијем државама. Сви, који пружају нека јамства за моралност и радиност, врше са свијем слободно своју радњу. Између грађевина петроградскијех пошљедњег доба синагога је најзнаменитија. У протестантској Финландији и католичкој Пољској влада највиша ексклузивност противу Јевреја у свој руској држави. Мржња противу Јевреја у Русији не происходи из националнијех или религиозијех узрока, него из њиховога систематизираног удружења, које своје операције по свој царевини спује. Они се баве инстинктивно функцијама посредне рговине и каматом, шот ствара параситизамте постаје правом друштвеном раном у Русији. Гдјегод се Јевреји настани, посједници су принуђени да преко јеврејске лиге продају производе, дочим иста лига каматом и крчмама сељаке држи у својој власти. Такођер је требало

ограничити број Јевреја који се посвећују адвокатури, јер иначе сви руски адвокати шћаху бити брзо сами Јевреји. Русија је добила своје јеврејско насељење — пет милиона — поглавито из Пољске. Старо пољско друштво састојало се из аристократије, нижег племства и сељака, а средњега сталежа није било, него су га Јевреји заузели, узевши у своје руке све изворе економне и финанцијалне краљевине у своје руке, те су тијем много допринијели њезиноме паду. Русија неће да се излаже сличној опасности. Од Русије се тражи толеранција и опће право. Толеранција постоји, као што се рекло, али она престаје у случајевима злочиначкијех тежња. Опће право? Јели могуће давати га једном насељењу, које се у народном организму истиче као туђе тијело? У свијем државама странци стоје под изнимнијем законима; може ли Русија сматрати као своју дјецу људе, који тражу сва права а свијем се дужностима уклањају? Руска је влада покушала, да изнимне законе обустави, али тијем се зло још више раширило. За то су руске власти биле принуђене, да Јевреје поврате опет по провинцијама, куда им закон допушта да живе. То је више излаз из тјеснаца него ли рјешење; али што ће се? Инглешка, Америка и Пруска не хоће их примити. Ни у Француској неће наћи бољега дочека. Највише компликира ситуацију настојање, да се јавно мњење јевропско окрене противу Русије. Јеврејски елеменат игра важну улогу у новинарству, особито у Аустро-Угарској. Отуда потичу она грозна приповиједања о прогонству, о бруталнијем и звјерскијем поступцима, чим се највише трује унутрашња рана семитизма у Русији.

Дакле је имао право и овом приликом Гледстон, да се ваља прије упознат добро питањем, па своје мњење у њему изрећи — јер је ово разлагање брисељскога листа већ напола ушуткало вику на Русију.

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

Биоградска **Независност** под насловом *Тројни савез* пише:

Бјеше то у скоро послѣ берлинскога конгреса, кад су Бисмарк и Андраши утврдили њемачко-аустријски савез, коме је пришао и талијански министар Криспи. Тако је постао чувени тројни савез, наперен поглавито против Русије и Француске, у случају рата, а намијењен да заштићава извјесне себичне дипломатске операције средњо-јевропских држава нарочито овдје „на Истоку.“ Од то доба много се што шта измијенило. Андрашија покрива земља и недавно је покушао да васкресне његове политичке идеје Калаји; Бизмарк је сурван; а Криспија покосила је једна бурна сједница скупштинска у Риму. И сад снују дипломатске мреже нови људи: Каприви с царем у Берлину, Калноки с камарилом у Бечу, а Рудини у Риму. И док се ова тројица муче са крпежом идеја које су насљедили од својих предходника — ушла је у свијет нека невјерица спрам већ остарелог тројног савеза и сад је једно, без сумње велико питање: хоћели се продужити тројни савез, коме идуће године истиче рок?

Нема сумње да то желе у Берлину и Бечу. Њемачка и Аустрија, које су и имале главне користи овога савеза радо би видјеле обновљена и оснажена, по могућству са моралном подпором Инглеске, чија је давнашња политичка традиција та, да се никад не ангажује у какве сталне савезе са континеталним силама. Већ је неких десет година како је тај савез углављен. За то вријеме нијесу расположења јавнога мишљења у Јевропи остала на истом мјесту. Народи, који су толико година имали прилике да проучавају све добре и рђаве стране тога Бисмарковог дјела, нијесу баш тако апсолутно увјерени о непогрешивости његовој — нарочито Италија. Читавих десет година цимају се „званична“ Њемачка, „званична“ Аустрија и „званична“ Италија са својим рођеним народима, који сваком приликом изјављују незадовољство са неприродним груписањем дипломатских „рогова у вреће“, што је једино могао један Бизмарк учинити и убједити сусједе да се здруже и учине савез.

Али баш тај творац тројнога савеза, Бизмарк, играо је привидну улогу још као канцелар а још више као инспиратор „Хамбурших вијести.“ Он је и прије и сад — и мимо свога потписа на уговору против Русије — и у својим поступцима вазда држао ошкрипута врата спрам Русије, или како сад вели имао је на својој стријели двије тетиве, Русију и Аустрију, од којих је једну Каприви пресјекао. Оне остентативне посјете у Петрограду; она нескривена намигивања да се Њемачке не тичу Бугарске ствари; а још више у послѣње вријеме отворена исповијест да се ваља држати Русије и само Русије — показују јасно, да је мудри државник и склонио тројни савез као принудно средство да поново врати Русију Њемачкој, а Романове Хоенцолерима. Да врати Русију на старе путове и да тиме покрије бокове царства њемачког и прождрљиви апетит своје политике. Али све су се те комбинације разбиле о примјерно ћутање руског Цара, коме нијесу поласкале све сиренске пјесме, као што га нијесу ни поплашиле финансиске Бисмаркове уђурме на берзи противу руског извоза. У својој жељи да се зближи с Русијом Бисмарк је као; и можемо закључити зашто је помнело кад је будући наслѣдник Хабзбурске монархије учинио своју посјету у Петрограду. Бизмарк и Цар Виљем видјели су да нијесу само они, који би се радо с Русијом наравнали и тако себе с те стране осигурали, а Француску изолисали.

Док су се тако чинили покушаји из Берлина и Беча да се окупирају руске симпатије главне су личности измијењале своје улоге, како смо напријед рекли, а вријеме је пролазило и уговору се приближује крај. И у Берлину и Бечу не би ради били да су у неизвјесности. Оставши без успјеха у својим покушајима спрам Русије, виде да су сад поново упућене на саме себе, дакле: да треба обновити тројни савез. Али како?

Италија, истина најслабија међу савезницима, налази се у том срећном положају што држи, у неку руку, језичак од политичких теразија. Сама Њемачка и Аустрија не значе много спрам Русије и Француске, док додатком Италије на једну или другу страну ствар, нарочито у обзиру на њемачке рачуне значи много. Отуда и важност Италије у тројном савезу.

Италија пак, да би задовољила захтјеве спремнијих другова у савезу морала је да прими на себе тешке обвезе, о увећању војске, обвезе, које су јако притискивале њен буџет. То је скрхало Криспија; али то је оно што гони и Рудинија, да с резервом води преговоре о поновном ступању у тројни савез. Италија више не може да подноси нове жртве; а с друге стране, знајући своју важност у тројном савезу, Италија, без сумње ставља уцјену, да са што мање обвеза а са што више користи приступи новом тројном савезу. Али у исто вријеме Њемачка и Аустрија стављају питање: па што ће нам нејака Италија? — кад укупна војна сила Русије и Француске сад је јача од савезне њемачко-аустријске талијанске војне силе. То је оно, што отежава преговоре. То је оно, што може учинити да се преговори у послѣдњем тренутку и разбију, да до новог савеза и не дође. Али, ако би до новог савеза и дошло, он више неће стајати на оној висини и снази, какав је био за ових прошлих десет година. Може се претпоставити, да ће сваки од савезника унијести своје специјалне резерве, које ће, у датом случају, и сам савез учинити илузорним. Али једно стоји: да савез у Бечу и Берлину желе. Питање је само, по коју га цијену могу имати, и да ли ће нове користи намирити евентуалне штете, које могу произаћи из несолидног и лабавог савеза, какав овај други мора испасти.

Свакојако средњоевропска дипломатија налази се на значајној обртној тачци. Од погодаба које се сад буду углавиле, зависиће веома и ток будућих догађаја. А да се савез овај не прави за „ујамчавање мира“, но за сигурније вођење рата против Русије и Француске, о томе не може бити спора. И с тога, не треба да напомињемо, да би се радовали, ако стари савез неби био новим замијењен. А шта ће бити ускоро ће се чути

Загребачки **Обзор** од 11 јуна пише:

По разним земљама наше хрватске домовине родољуби се спремају, да посјете престолницу Хрватске пригодом јубиларне изложбе. Рек би по свему, да ће се Далмација одликовати, те да ће велик број далматинских Хрвата дохрлити у Загреб. Послије године 1874, наиме послије отворења свеучилишта, није било у Загребу госта, колико ће их бити у вријеме изложбе. Жељети је само, да свечаности испану у оном високом родољубном смислу и у оном духу, као што су оне године 1874.

Пригода посјету Далматинаца, те осталих Хрвата и Славена, бити ће изложба. Ну изложба није једини повод.

Браћа ће доћи у Загреб, да посјете браћу, да им пруже и стисну руку; браћа ће доћи у Загреб. да посјете Загреб, данас приједстолницу уже Хрватске, али по праву и, ако Бог да, у не далеко вријеме, приједстолницу уједињене Хрватске домовине; браћа ће доћи у Загреб, да посјете и виде ово средиште наше земље, да виде његове заводе и његове људе, да се науживају његових красота.

Загреб може поносом поћи у сусрет браћи; Загреб може поносом примити браћу. Од неколико година становити се кругови незаузимају за Загреб, занемарују га паче, несхваћајући његове мисије и његове задаће, те сматрајући га једино као сједиште чиновника. Загреб се ово задњих година неможе похвалити трговачким напретком и у том погледу неможе истаћи особитих благодати са становите стране. Али поред тога Загреб напредује и Хрват може са оправданим поносом показати на нашу приједстолницу. Загреб није ни Париз, ни Флоренција; али свакако је истина, да је први град на славенском Југу у културном погледу и да се броји у прве славенске градове. Тај свој положај он има да захвали народним препородитељима, који су схватили знаменитост и задаћу ове приједстолнице, те оној народној странци, која је своју радиност надовезала на традиције славних препородитеља, а особито душевном вођи хрватскога народа: Стросмајеру. Народна странка, схватив, како није увијек до наше снаге, да одстранимо политичке неприлике, те како би било тешко по нашу будућност, кад би Хрватска имала све очекивати од политике, хтједоше на другом пољу осигурати хрватској домовини увјете обстанка и напретка, хтједоше на другом пољу осигурати јој услове, помоћу којих би одољела свим евентуалним политичким неподобштинама. И те увјете, те услове осигуране јој на просвјетном пољу: па и ако с политике много трпи, преживјети ће све те трпње, хвала својем културном и просвјетном животу. Народни људи, у тој својој дјелатности, увидише, да Загреб мора да буде средиште наше културе и знаности. С тога, ма камо крепеш главом, те видиш који просвјетни завод, па упиташ за његов постанак и за његову повјест, из одговора ћеш разабрати, да је његова повјест скопчана са правом народном странком, насљедницом старих Илира, а тешко ће бити о тој повјести и прозборити, ако у њу није уплетено Строссмајерово име. Тако исто, ако погледаш на красоте града, на његове уресе, те упиташ за њихов постанак и за њихову повјест, увидјети ћеш да је то све град урадио, на челу којега били су увијек народни људи. А други фактори, гдје ли су они, што ли су они у задње доба урадили за нашу приједстолницу, за наше заводе, за многобројна наша друштва? О том неговоримо. Нагласити ћемо само, да је тако јак био импулс, који су народној просвјети и народној култури дали у Загребу стари Илири, а за њима народна странка, да је Загреб, хвала том импулсу, могао напредовати својим путем, узпркос свој непријазности, узпркос свим потешкоћама, а то опет хвала народним људима, који су они, што се одликују у хрватској књизи и на пољу хрватске знаности.

Хвала свему томе дакле, хвала старој и правој народној странци, хвала градској управи, хвала појединим грађанима, хвала нашим заводима и друштвима — Загреб се може у поносној одори показати синовима хрватске земље, који ће га посјетити.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Пошаст наших воћњака.

Силна штета коју скоро сваке године чине гусјенице на нашим воћкама, требала би да је потакла пажњу свих интересованих слојева пучанства на то, како да се овој несрећи на пут стане. Жали боже мало се је, даначе, није се ништа радило. Наш сељак у том је погледу веома чудан. Сва

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

ИЗЛЕТ НА ОЗОВИЦУ.

Још прошле године, тек се почело радити на водоводу с Озовице на Цетиње, Озовица је стала привлачити Цетињане на своје изворе планинске свеже воде; а ове године још више; и Цетињани сваке недјеље и празника у малијем дружиницама иду као на какав дернек на Озовицу, чисто у сусрет њенијем свежијем водама, које ће на Цетиње довести, на првом мјесту, штедрота и родољубље Његиног Царског Височанства Велике Књагиње Милице, чије ће име водовод славити до најпотоњијех наших потомака. Изгледа, као да не можемо дочекати, да је прије на Цетињу видимо; као да јој идемо унапријед нашу љубав изјавити, чисто као да је митимо, да је прије на Цетиње домамимо. А ко је љети провео који дан на Цетињу, и видио какву оскудицу у свежој води трпе Цетињани, разумјеће ово наше нестрпљење и нашу радост у очи доласка бистре, здраве, планинске воде на Цетиње.

Колико је цетињско поље нема ниједног извора живе воде; али гдјегод се бунар стане дупсти, нађе се вода, која љети изда, те се замути и у некојим бунарима са свијем нестане. Тада ко хоће да пије добре воде треба је носити с Угња — јаче од уре пута. Био је на Цетињу један мали извор до скора, али кад се нешто стало око њега радити, сасвијем се вода изгубила. Та се вода звала Иванбеговичино Врело, коме је наш пјесник Јован Сундечић посветио шљедећу лијепу пјесмицу, која ће му име од заборава сачувати:

На Цетињу, мрком пољу,
Изнад двора књажевскије'
Огроман се крш подиже,
Испод њега врутак вриј.
Хладни врутак слатке воде,
Слатко струји, миран лежи
У својему кориташцу,
Нит одатле икуд бјежи.
Ту сјетује и почива
Времена је томе доста;
Не зна с' од кад — али прича
У народу дивна оста:
Да је на том тужном мјесту
У свом бјегу починула
Иван-бега вјерна љуба
И сузам се обасула;
Пошто клети Турци бјеху
Тврди Жабљак заузели,
Што но с' и сад над Морачом
Ка поносни соко бјели.
Па од оних топлих суза
Да се стекло то врелашце,
Сува, које горко проли
Увр'јеђено ту срдашце.
Ох! заиста чудотворна
Мора да је пуста сила
Вреле сузе — што потече
Над злом коби рода мила!
Свједок нама прича ова,
Коју памти народ врли,
Па га таки споменици
Буде на чин неумрли.

* * *

Прошле недјеље дакле и ми кренуемо пут Озовице, јутрњом ладовином — разумије се пјешке. С Цетиња иде путања преко Озовице у Црмницу, али смо ми одили све прокопом водовода, много пречијем. Кад се изађе на Заграбље, већ је предјел већином раван, само се гдје-гдје на валове подиже и спушта; ипак се може примјетити да се к Озовици подиже. И ако је каменит, ипак има доста горе, тако да се већином зелени. Особито село Угњи, који нам остају на десној страни пружа нам питому слику, изнад које се далеко пут запада подиже с Ловћена Језерски Врх и Штировник.

У нашој је дружиници г. Ровински, наш „Павле Рус“ — што ја говорим, — он нашу дружиницу предводи и први корача напријед, чисто обновљеном снагом послије јесенашње своје тешке болијести, а ми сви млађи за њим узастопице већ прилично уморни, обрћемо се на десно и на лијево, гдје ћемо наћи мјестанце згодно, да отпочинемо и да се — поткријепимо. И на мирисном ћилиму једне цвијетне ливадице починуемо послије добре уре хода. Наша провијанда одмакла је напријед, али не мари ништа; наш вођ уза се носи торбу и у њој „гаргаризма“ и закуске. Посиједали смо око њега, а он дијели нам „нафору“, с којом у руци чекамо ред прве чашице; кад смо и по другу искапили, наставили смо пут даље. Наравно да је главни предмет нашег разговора био водовод, којим идемо. Казао сам, да је предјел као на велике валове узбурканог мора. Док смо одили уз те валове на више, добро је било — ми нијесмо ништа находили да примијетимо. Али тек окрени низ брдо, није ни мило било, и ми смо се обзирали унаоколо, куд се могао прокоп повести, да се избјегне толика узбрдица. Сваки од нас ту је хтио да изрече своју „стручњачку“; но срећом стручњак је прави, трићански инжињер Шивиц прокоп извео, па то нам је сваку примједбу прекидало.

Послије два сата и по хода правцем к југу били смо на Озовици. То је једна удолица уређена на доце и засијана кукурузом и кртолом. С југо-запада се изнад ње диже високо стрмо брдо Падеж, с југа Сеоштик, мало мање високо и и мање стрмо брдо, уз које се зелени тамо овамо по која стогодна буква. Особито је на подножју му раширило своје грање неколико горостаснијех букава, што су људи поштедјели сигурно за пландиште стоке, коју издижу љети на Озовицу с Љуботиња, у чијој се граници и налази; дакле у ријечкој нахији; дочим су Угњи у катунској нахији; тако између Озовице и Угња граница је између ове двије нахије; а Озовица, која лежи између Сеоштика и Падежа, по врх којих иде граница аустријска, и између Угања, који су јој са сјеверо западне стране, пошљедњи је западњи окрајак ријечке нахије.

У дебелом хладу онијех стогоднијех букава већ се давно била одморила друга дружиница са Цетиња, која нас је здравицом дочекала. Пошто смо испили по чашицу мученице и мало се одморили стали смо пити воде озовичке, па опет ракије, на воде, па богме дохватимо се поштогод и јела.

Пошто смо се ту одморили и поткријепили, кренемо на Сеоштик. Између Сеоштика и Падежа кроз Ђурђево ждријело иде пут у Брајиће, најпречи пут између

његова главница стоји обично у оно мало поља и воћњака, што му их је провидност благохотно удијелила; па ипак је он напрема овом свом јединому бдагу тако равнодушан, као да и није његово. С тога гледишта проматран, наш је сељак себи највећим непријатељем. Воћњаци обштени голи, шливљаци огустошени, да је Богу плакати, а нико да би само руком макнуо. А тако је и ове године. Сва је дакле прилика, да ће и будуће године бити слаби род воћа, ако се небуде свом енергијом настојало око тамањења гусјеница и лептира сваке врсте, особито пак око лептира глоговијака који се лањске и ове године појавио толико многобројно, да те управо страва хвата.

Тко обилази воћњаке, могао је већ у другој половици мјесеца априла — и то чим су воћке пропупале — опазити на лишћу јабуке, крушке кајсије (мандалике), ређе на трешњи и вишњи, малене, модросиве, длакаве гусјенице, које на црном хрипту имаду двије наранџасте пруге, и које, јер су веома прождрљиве, постигну скоро величину од 40 милим. У мају те се гусјенице причврсте задком о дрво, о плот или о друге предмете, те се запреду у бијелу, покешто модрушасту чаурицу, која је испарана црним точкама. За три недјеље по прилици излети из ње бијели лептир глоговијак (der Baum oder Heckenweissling), којему мањка сваки накит, осим што има на бијелим крилима црне потезе. Он снесе на површину лишћа црвено-жута јајашца, 20—40. Још исте године излегу се из јајашца речене гусјенице, које се запреду у лишће и ту презимују. Такови листови јесу заковрчени.

Ријешити се можемо лепира глоговњака на слиједеће начине:

1. Ако почевши од мјесеца јуна претражимо лишће споменутих воћака као и бијелога глога (Crataegus Oxiacantha Lin.) од којега му име, те на њиховој површини лако опажљива црвно-жута јајашца уништимо. — Наћи можемо их чак у септембру јер се неки од ових лептира касније појаве и сполно здруже.

2. Ако у јесен, зиму и прољеће прије него гусјенице изгмижу, са дрвећа будемо скидали оно заковрчасто лишће, које се обично на вршку воћака налази. — Таково лишће треба с мјеста спалити.

3. Ако одрасле гусјенице тријебимо. То ће нам најлакше за руком поћи хладних кишовитих дана, јер се онда особито на сунчаној страни, радо скупљају.

4. Ако чаурице, које ћемо њихове бијеле боје ради лако опазити, са дрвећа плотова и т. д. купили будемо.

5. Напокон можемо их утаманити побирањем лепирића на цвијећу и на влажним мјестима, гдје их се може на стотине видјети. —

Пошто гусјеница лептира глоговњака уништује род воћака не само једне године, него и њихов развој, јер знаду дрво до гола обрстити, на више година обуставља, то стављам на срце свим пријатељима нашега народа а особито сеоскоме пучанству, да против лептира глоговњака свом озбиљношћу војују. Виногради нам трпе од филоксере и пероноспоре — ако нас издаду и воћњаци, куда ћемо?

(Из Narod. Nov.).

Неколико ријечи из ливадарства.

Сви сељаци добро знају, да је сијено главна и једина храна наше домаће стоке али многима је непознато кад ливаде треба косити и како ваља сијено до употребе чувати.

Неће с тога бити с горега ако односно тога нашим пољопривредницима слиједећи чланак из „Тежака“ приопћимо.

Кад ливаде треба косити, изрично се не може казати; јер на пораст трава много што шта упливише. Тако: ако је зима била са снијегом дуга, па послѣ наступи хладно вријеме са кишом, онда је и пораст трава спорији, па према томе ће и коситба бити доцнија. Ако је пак зима била блага, кратка, а уз то, послѣ ње одмах наступе топли дани, онда ће и траве раније почети расти, те и коситба ливада може бити ранија. А осим тога, и положај ливаде упливише на брз пораст траве. Трава, на ливади у страни и према сунцу, прије ће стићи за коситбу но на ливади која се налази у каквој заклоњеној пљошти.

Код нас упливише на вријеме коситбе још и то, кад је стока истјерана из ливада. Јер у колико се стока доцније из ливада изтјера, у толико се мора више чекати на пораст трава, те ће зато и коситба ливада у толико бити доцнија и обратно. На сваки начин, и врсте трава које сачињавају ливаду имају уплива на вријеме коситбе, пошто све траве нити ничу нити пак сазријевају у једно исто вријеме. И ако се ливада састоји већином из таквих трава, које доцније израстују, онда ће и у том случају коситба бити доцније.

Као што се дакле види, много којечега има, што упливише на вријеме кад треба одпочети ливаде косити. И, с тога се не може да каже: ливаде ваља одпочети косити од тога и тога дана, или од тога и тога свеца.

У главноме, одређивање времена коситби ливада, мора се оставити пољопривредницима, да према приликама и стеченом искуству и одпочињу коситбу. Но, на овом мјесту, ми ћемо им напоменути, да кошење ливада предузимљу онда, кад је већина трава у цвијету и да не чекају ни у ком случају, да им трава на ливади презри, јер је штетно, као и онда кад се сувише млада трава коси.

Сијено од презреле траве нема оне хранеће вриједности, коју има сијено од траве на вријеме покошене. Хранеће тварчице код презреле траве суве су, здрвене се и стока их тешко жваће а још теже сварује. Овако сијено има више сламе а мање хранљивих дјелова. Послѣ и кад се коси презрела трава, онда одпада од ње: сјеме, лишће и цвијет, а то управо и јест оно што у сијену највише храни и даје му онај пријатан ароматичан мирис. С тога узрока дакле ваља пазити, па на вријеме ливаде косити, кад је већина трава у цвијету, јер ће се тада најбоље сијено добити. Према томе, не треба дакле ни сувише младу траву косити, јер тада не само што ће се мало накосити, него и сијено од такве траве није Бог зна чему, јер се спаруши пошто иза њ испари она велика количина влаге.

Кад дакле буде већина трава у цвијету, онда треба одпочети кошење ливада. При овом раду ваља имати на уму, па најприје косити оне ливаде што се налазе ка мало у страни и према сунцу, да трава на њима не презри, а послѣ оне које леже покрај путова куда стока пролази, да је не пасе и не трага, а затим тек наставити даљу кошњу. При кошењу ваља сваки косач да обрати пажњу, па да коси што је могуће равномјерније и увијек у једној висини, а не мјестимице да косом и земљу струже, а мјестимице да оставља траву да стрчи. Јер на оним мјестима гдје је трава сувише ниско, до саме земље покошена, ту се она тешко опоравља, пошто је пресјечена до самог корвјена, те се усљед тога појављују идуће године ћелава мјеста.

Пошто се трава покоси, онда се остави да неко вријеме у откосима лежи, обично док се горња површина откоса осуши. Кад се горња површина откоса добро осуши онда се исти преврне, те да се и друга страна осуши. При превртању откоса ваља пазити, да откос са сувом површином својом не дође на исто влажно мјесто, јер ће тада повући у себе влагу, и тако се не може дуже времена осушити. Дебеле откосе, да би се што прије осушили, треба увијек по мало растрести, и то пажљиво, да не би лишће, цвијет и сјеме много опадало и тиме сијено губило од своје вриједности. Пошто је на овај начин сијено просушено, онда га треба купити и привремено дјенути у ливади у мале пластове, одакле ће се послѣ одмах превлачити на стално мјесто, гдје ће се дјенути у велике стогове или камаре.

Код нас махом се дјену мањи пластови у стогове и ови се остављају у пољу да леже до пред саму јесен, пак се тек онда провлаче, кад се сви важнији пољски радови посвршавају. Но ово је погрешно и по нашем мишљењу не би требало да буде; а то с тога, што су ливаде код нас обично увијек подаље од кућа, па га је тешко надгледати, да га стока не једе, јер се ова пушта по ливадама чим се „прокоси“. То је једно, а друго сијено кад је тако далеко од куће изложено је више пљевини, коју често чине чобанчад из свог несташлука. Увијек је дакле боље, раније сијено превући кући у шталама јер доцније бивају кише чешће, па при превлачењу може да сво закисне, те се не би могло одржати преко зиме да не пропадне.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 7 јуна.

(**Са Двора.**) Његово Високанство Господар Књаз Никола и Његова Свјетлост Књаз Нашљедник Данило кренули су јутрос с великом пратњом пут Острога на Тројичинску славу. У Књажевској се пратњи налазе од Министара г. Војв. Пламенац и г. Гавро Вуковић, пресједник Великог Суда госп. Војвода Ђуро Церовић и чланови великог суда г. Сердар Раде Пламенац и г. Јагош Радовић, даље Али-бег, почасни адјутант Њег. Високанства и Зењелбег, окружни капетан барски.

(**Новонаименовани преставник француске републике**), г. Граф Амелот од Шају предао је у сриједу у свечаној аудијенцији у руке Његова Високанства Господара Књаза Николе акредитивна писма, којим га Пресједник Републике француске именује министром резидентом при нашем Двору. У 11 сати дежурни адјутант Њег. Високанства, г. Славо Ђурковић довезао је у свечанијем дворскијем колима у пратњи 4 гардиста-коњаника и једног ординанс-официра г. министра у Двор, пред којим је чета перјаника стала упарађена и почасти чинила. Његово Високанство Господар, окружен са својим великодостојницима, примио је г. министра у великом салону. Пошто је г. министар предао писма, Његово Високанство преставило му је присутне великодостојнике. Послије подна биле су примљене у двору Графиње, госпођа супруга и госпођица ћерка Министрова. У вечер је био велики дворски објед у част новог министра, на ком су били осим њега, госпође Графиње и њихове госпођице ћерке, сви министри и остали државни великодостојници.

(**У Острог.**) Његово Високопреосвештенство, г. митрополит Митрофан у пратњи свог протођакона г. Ф. Радичевића отпутовао је у прошли уторак у Острог на Тројичинску славу. Колски пут је готов до Богетића, одакле ће Високопреосвештени путник пјешке преко Башине воде у манастир — добру уру хода.

(**У Морачу.**) Исти дан је отпутовао и царско-руски министар г. Аргиропуло са г. Ровинскијем у манастир Морачу, гдје је такођер слава о Тројичинудневи. Како чујемо г. министар намјерава из Мораче пропутовати по унутрашњости књажевине.

(**Румуњско-црногорски споразум.**) Између наше и румуњске владе постигнут је споразум, по ком ће трговачка застава поморска обје државе у водама румуњским и црногорским уживати права категорије најповлашћенијех народа.

(**Потписат је**) прелиминарни трговачки уговор између Црне Горе и Србије. Текст уговора донијећемо у идућем броју.

(**Г. Дикертс**), генерални консуо белгијски у Буда-пешти дошао је у сриједу овдје, и био је примљен у приватној аудијенцији од Његова Високанства. Г. Дикертс путује сврхом проучавања трговачкијех прилика постојећих у Босни и Херцеговини.

(**Промјена у уредништву.**) Пошто је досадашњи уредник овова листа, г. др. *Лазо Костић* с пута послао оставку на исто уредништво, која му је била примљена, уредником „Гласа Црногорца“ остаје г. др. *Л. Томановић*.

(**Киша.**) У сриједу по своју држави пала је тиха киша, која истина није натопила земљу, али је добро расхладила ваздух. И још траје вријеме облачно.

(**Дукљанско раскопавање**), као што је већ било јављено, наставило се прошетос под управом г. Ровинског. Према лањском открићу базилике и њене околине, најприје је израђен план тог дијела града, по ком су најприје западна врата градска раскопана изнад потока Ширајлије. Врата су наравно

Цетиња и Будве. Док смо се попели на Сеоштик све одмарајући се, добро смо се били ознојили. Кад смо на врх брда били дочека нас тако јак вјетар с мора, да смо морали не само сунцобране затворити, него и клобуке, па и капице у рукама држати; за то нијесмо могли ту онако ознојени дуље останути; а штета, јер је поглед отолен неописив. Испод брда леже Брањи, у питомој планинској ували; па преко Брајића види се море и приморје. Као на ждријелу, којим Брајићи слазе у приморје стоји тврђава Козмач На истоку види се Скадарско језеро и равна Зета, иза њих арбанашке планине, које ти се губе у недоглед; па сјеверније наши Комови и остале високе планине, што се нижу ка Херцеговини. Али уживање толиког обзорја прекиде нам јак а студен вјетар, и ми се одма повратисмо истијем путем, па тек сађосмо у завјетрњу онако трудни и ознојени срећом нађосмо мали окрајак, застрт меком травом, колико смо се могли пружити сви слободно колико смо дуги и широки. Што више, било је међу нама и мјеста за поиграти, и момака, којима је још преостављало снаге да поиграју, те и поиграше, чисто пркосећи умору; па и они се извалише туда.

У томе слаткоме почивању угодно нас изненади Павле Аполоновић опет по чашицом, и ако не пуном, из своје ботиљице, и по залогајем закуске, што је био собом узео, да ми не видимо; и тада сам разумио, зашто нам није хтио дати још једну чашицу, кад смо се на Озовицу одмарали, прије неголи ћемо се почети пети уз Сеоштик. И тун нам је живијем примјером доказао, колико вриједи ракија у путу!

Било је близу подна кад смо сишли на Озовицу и ту одма посиједасмо један до другога, па неко стаде резат крух, неко сир, неко салам, неко студено печење, неко куван пршут, неко љушти јаја, неко отвара кутије сардела, неко туњевине, и стаде се слатко јести, што ко прије дохвати. Свега изобила, само вина шкрто. Ставили га на студен извор, да се разлади, па се ту у води једна ботиља и од то мало сломила. На први глас покуњисмо носове, а послије смо се тјешили да нијесмо ни дошли, да пијемо вина него воде озовичке. Па смо то узели и као добру слутњу, јер кад се вино пролије у народу држи се да је срећа. Еле је добра вода лијепо надокнадила оскудицу у вину. И у оној ладовини, по обједу неки су већ и поспали; а ја сам се примакао једноме старцу, што се под једном буквом одмараше, да што чујем од њега о Озовици.

— Овдје је морала бити велика шума. — Ја га запитах.

— Велика, него су је најприје Брајићи сјекли, док им господин Мирко не забрани; па је сасвијем утаманише Васојевићи, кад оно у послѣдњем рату прегнаше овамо.

И готово до врх Сеоштика виде се још старе пањине гдје промаљају између крша из земље, што сједочи да је све брдо било гором обучено, и — да опет тако може бити.

— А како сте живјели са Брајићима? Упитах га, пошто смо се већ били сасвим пријатељски дали у разговор.

— Ва истину, вазда добро. Данам је у њихово брав зашао, био ни је као дома. Да је зими по мећави требало нашем човјеку конака, туга је наодио као у пријатеља; а тога је бивало чешће од пријед, кад се ишло више на пазар у Будву.

— А је ли било каква спора између вас, кад се граница ударал с Аустријом?

— То се између нас мирно трсило, како су рекли сеоцки главари с једне и с друге стране. Него је било кавге између Црмнице и Паштровића....

Како је обично с изворима скопчана по која легенца у нашем народу, пређох да о озовичкијем изворима говорим, небих ли што о њима дознао.

— Кад је овдје Свети Петар долазио, пио је воде са оба извора, и мјерио воду — а он је могао и на око — па је нашао да је с Грохота много боља вода него са Студенца, — рече ми мој нови пријатељ.

— А који се извор зове Грохот?

— Ето баш тај, који ће се ако Бог да на Цетиње повести.

Грохот извире на западној страни Сеоштика близу подножја Падежа, а Студенац на источној, куда иде путања кроз Озовичко ждријело у Црмницу. Између једног и другог лежи удолица озовичка, а овај цио предио зове се Озовицом. И збиља може се опазити разлика између једне и друге воде, кад се стане пити. Ипак Студенац је чесма ограђена, зар што је покрај пута; ту су и корита, ради стоке. И Студенац ће остати и оселе за досадашњу употребу.

Около три уре били смо сви на окупу и будни, кад сво ти к нама млад човјек, из једине куће што се отоле види, носи печено јагње на ражањ, да нас угости. Међу нама је један његов пријатељ; а сам је зет цетињски.

У час смо накршили буковијех лиснатијех грана, на њима јагње искресали, и очистили га. Ту се извадило још што нам је било преостало од обједа за ужину, и ваља признати, да нам је још што-шта претекло. Имали смо још једну ботиљу вина, коју смо тако разбијелили водом са Грохота, да нас је свакога допало по чаша.

У четири смо били на кретању. Гласовало се, хоћемо ли истијем путем, којим смо и дошли, или преко Угања. Већина је била, да се врћемо првијем, јер је пречи, и мањина је морала пристати.

* * *

Прокоп је већ цио готов и цијеви су до Озовице све покрај прокопа — до близу десет километара дуљине. На извору је већ приправљен материјал да се огради један ресервоар, а на Заграбљу други. И ми смо се повратили на Цетиње с увјерењем, да ћемо озовичке воде још овога љета, ако Бог да, на Цетињу пити. Но до тада сваки од нас опет би се радо у тако пријатељском друштву до Озовице потрудио.

Тако смо лијепо дан провели.

Т.

порушена, само се с једне стране нашао комад зида од високог камења с натписима и комад прага. Ту се нашао и комад статуе, управ лакат, који приличи малом ђетету — може бити од статуе амора. — За тим се започело раскопавање простора према базилики, и ту се открила грађевина, што је по свој прилици морала бити бања (Hermae), јер се нашло комада цијеви земљанијех и шупљијех тигала за спровод врућег ваздуха. Нашао се sudatorium, — неколико камара, неке с апсидама, с високо подигнутијем патосом, под којима је спровод од шупљијех тигала за врући ваздух; па велика камара, очевидно за суковање хаљина: па једна камара с малијем басејном за врућу воду (alveus у одјелењу — caldarium); другијема камарама не може се тачно одредити значаја. Цијели простор дијели један портик, тако да преставља два одјељења, од којих се већи отворио, а остао је мањи. Ту се нашло новаца разнијех ситница бранзанијех, комада, од земљанијех и стаклених судова и једна статуета од мермера, која преставља сједећега човјека, али је без главе и без једне ноге, која показива велику вјештину у изради. Осим тога нашло се још неколико одломака од мермернијех статуа. У alveus у при самом дну нађена је златна монета с ликом и именом Императора Хонорија, а на другој страни: Victoria.

Сад је рад прекинут, али ће се на јесен опет наставити.

Промет домаћих производа у Црној Гори.

Никшић, 15 маја.

На данашњем пазару биле су разној трговини цијене ове:

Волови сума 150 кила 40 до 45 фор. — Краве од 110 кила 20 до 26. ф. — Брави од 15 кила ф. 3. до 7 40. — Руметин 1 и по кило новч. 15. Брашно 1 и по кило по 16 новч. — Пшеница 1 и по кило нов. 15. — Раж 1 и по кило новч. 14 — Сир бољи 1 и по кило н. 40 — Јечам 1 и по кило нов. 12. — Прасад од 60 кила ф. 15. до 20. — Кртола 1 и по кило новч. $3^1/_2$ — Купус 1 и по кило новч. 5. — Скоруп 1 и по кило 60. новч. — Масло 1 и по кило ф. 1. —Восак 1 и по кило фор. 1 и 80 новч. — Дуван у лист 1 и по кило ф. 1. — Дограм 1 кило ф. 1. новч. 30 — Месо суво 1 и по кило по 60. новч.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(**Пјесник пјеснику.**) Новосадски „Јавор“ у свом 20-ом броју доноси приједећу пјесму, што је Змај-Јовановић управио Љубу Ненадовићу, са овом примједбом од уредништва: Пјесму ову добили смо приватно из пријатељске руке и не можемо а да је не изнесемо читаоцима нашим, јер смо увјерени, да ће свакога у срце дирнути ова међусобна љубав двојиц наших омиљених пјесника. Можда ће нам доћи до руку и какав одговор Љ. Ненадовића на овај колегијално-братски позив. Љ. Н. Ненадовић је штампао до душе у лањском „Јавору“ пјесму, за коју он вели да је „посљедња пјесма“, али да је он у томе рђав пророк, томе је најбољи доказ то, што је он још прије четрдесет година (1852.) написао, и штампао у „Седмици“ за 1854. бр. 32. пјесму под истим натписом („Посљедња пјесма“), која се свршује са ријечима: „Да причекам још за који данак — тај превјечни санак“, па хвала Богу, сво је он послѣ те посљедње пјесме написао још много и много бисер пјесама роду своме, а даће Бог, па ће се и од сада још много година слушати глас његових гусала роду на насладу.

Ево те пјесме Змајеве:

Драгоме Љуби Некадовићу.

Љубо! И ја видим
Близу шездесету.
А жао би ми било
Да е' не састанемо
Још на *овом* свету.

На *оном* свету,
Где се бол утаји,
Прилике су друге,
Други обичаји;
Серафими носе
Пехариће крина,
(Ал у њима, канда,
Неће бити вина).
Онде, хоћеш-нећеш,
Мораш светац бити, —
Ја том нисам вичан
(Можда ниси ни ти).
Како ћемо онде,
То Саваот знаде!
Ал од земље ваља
Да се што украде;
Од овакве крађе
Ником није штете;
Мени Господ шапће:
„Тако красти смете!«
Па шта велиш, Љубо.
Једно лепо вече
Да нас, 'вако старе,
Заједно затечо;
Да видимо шта је
И на дну бокалу,
Па од старих јада
Да збијамо шалу;
На староме жару
Да се загрејемо, —
(— Не види л' нас нико:
И плакати смемо).

Руковат' се с тобом
Тог сам жељан јако! —
Промисли па реци:
Када? Где? и како?
Ја бих да ми дођеш
— *Ево те позивам.*
Не можеш ли тако.
Све и свашто примам.

Београд, 9 априла 1891.

(**Нови Васпитач.**) Изашла је IV. свеска овог ваљаног часописа са приједећом садржином: Српске народне пословице. — Педагошки постулат. — О домаћем и школском узгоју наше дјеце. — Прекомјерни ђачки умор и његове посљедице. — Науке из опште знаности. — Књижевни преглед Н. Васпитача. — „Педагошки Вјесник“, прилог Н. Васпитача.

(**Право.**) Изашла је свеска за јун и јули „Права“ са приједећом садржином: 1. Трговачке књиге и њихова доказна вриједност, од проф. А. Ђорђевића; 2. О подношењу и показивању трговачких књига суду, од Ђ. Ж. Ђорђевића; 3. Исказ свједока као доказно средство у грађанској парници, од проф. А. Ђорђевића; 4. Начелне одлуке одјелења и опште сједнице касационог суда, прикупио и систематски уредио Ст. Миксимовић; 5. Студија новог грађанског законика Црне Горе од Дикела, с француског преводи В. Ст. Максимовић; 6. Међународни конгрес за трговачко право, од Ђ. Б. Несторовића; 7. Међународни избрани Судови и вјечити мир од Валбера, преводи М. Христић; 8. Судска практика; 9. Књижевност; 10. Рад касационог суда у 1890 години; 11. Гласник.

(**Летописа**) Матице Српске изашла је прва свеска т. г. с овом садржином: I Паја Јовановић академски сликар, од М. Живковића; II. Протокол о племипотенција.... приопштио Д. Руварца; III. Амазонске. Пјесме Вл. М. Јовановића; IV. Можели школе бити без тјелесне казне? Од М. Нешковића. V. Говори у спомен М. Димитријевићу на свечаној сједници књижевног одјељења о св. Сави од дра М. Савића; VI. Књижевност: „Вјетар“ и „Он све зна“ — двије приче Л. Лазаревића. Оцјена дра М. Савића. VII. Билиографија. Допуне и поправке. Саставио Марко Кречаревић. VIII Извори из записника књижевног одбора и одјељења.

(**Нове Књиге.**) Добили смо приједеће нове књиге:

Борба за живот, неколико лијепијех листића из „Горског Вијенца“ Н. П. Његоша, од Петра Деспотовића. Панчево, наклада књижаре браће Јовановића 1891. Цијена 40 новч.

Теофан Живковић, владика горњо карловачки, некролог од Димитрија Руварца. Прештампано из 72 „Гласника“ срп. ученог друштва. У Земуну 1891, штампарија Симе Парића.

(**Позив на претплату**). Г. Манојло Грбић, катихета и професор српске учитељске школе у Карловцу издао је приједећи позив на претплату на другу књигу „**Карловачког Владичанства**“:

Ево ме да искупим своју задану ријеч. Моја прва књига „Карловачког Владичанства“ разаслата је до сад свијем поштованијем претплатницима, па је ево на реду, да дадем штампати и другу књигу, јер ми је рукопис сасвијем готов. Ова друга књига почеће се штампати одмах послије Ускрса, те ћу у њој наставити историју Карловачког Владичанства од владике Павла Ненадовића (1744.), гдје сам у првој књизи прекинуо — па већ до нашијех времена, а све у правцу и у слогу, како сам причао и у првој књизи. У овој ћу књизи опширно испричати: радњу и борбу због наше свете вјере знаменитог владике Јакшића; како су Жумберчани поунијаћени; како су постале главне, црквене, школске и општинске уредбе; како су Французи освојили ово владичанство и како нам је било за њихове управе и т. д.

И ова ће књига бити од прилике колик и прва дакле до 20 штампанијех табака, па и за ову књигу не иштем више претплате него као и за прву 1 фор., по што се надам, да ће ми се и на другу књигу пријавити исти лијепи број претплатника и предбројника, као и на прву. Само морам овдје напоменути: ко се год претплати само на једну књигу, тога молим. да ми за поштарину пошаље по 20 нов., јер иначе штетујем; а сваку посебну књигу морам препоручену поштом отпремити!

Изван претплате биће књига много скупља. Рок је претлати до Св. Илије, а дотле се надам, да ће и књига бити готова. „Старија сестра удаје млађу сестру“ — вели једна српска пословица: па ја се поуздано надам, да је и моја прва књига свакоме препоручила и ову моју другу књигу, као своју млађу сестру!

Од прве књиге имам још 400 ком. па ко жели да је купи, нека се пожури, док је још има!

(**На знање.**) Пошто сам се примио уредништва Гласа Црногорца престајем издавати Нову Зету.

Молим, ко што дугује за Н. Зету нека ми изволи послати; а оне вјерне пријатеље Н. Зете, који су исплатили овогодишњу претплату молим, да расположе са остатком исте; у противном случају добиће накнаду када довршим мој рад „Петар II Петровић Његош“, који ћу, ако Бог да, у засебној књизи издати.

При свршетку дужност ми је јавно захвалити врриједнијем сарадницима Н. Зете, толикијем младијем извреснијем нашијем снагама, јер ако је мој лист био лијепијех симпатија стекао, то је била њихова заслуга.

Молим наше листове да ову изјаву изволе саопштити.

Цетиње, 1 јуна 1891.

Л. Томановић.

(**Позивају се**) сва она господа, која су се примили распродавања овогодишњег календара Грлице, да изволе или новце или календаре уредништву натраг послати.

Цетиње, 1. јуна 1891.

Уредништво календара „Грлице“.

РАЗЛИЧИТО.

(**Разбојнички четовођа Атханасиос.**) О том четовођи, кога на свем Балкану крсте „капетан Таше“, добива „Н. фр. Пр.“ приједеће податке: Капетан Таше један је од најсмјелијих разбојника дринопољског вилајета и четује већ годинама Његова чета није увијек једнака, сад је мања, сад већа. Главни штоп сачињава десет до двадест одважних момака, који су четовођи слијеповдани. Око њих купи се према потреби и подузећу потребан број помагача, које они у ту сврху најме. На позив капетана Таше неоглушује се питко, јер је он вазда до сад умио јуначки извести своје основе и богато наградити своје људе. Опрезно, мудро, одважно и повјерљиво извађа он са својими људима своја недјела. — Пошљедњи нападај на жељезнички влак између Черкезкијеа и Синаклиа извео је капетан Таше са четрдесет и три момка те је сваки од њих био јако оборужан. Начин, који је изведен нападај, показује изврстну разбојничку стратегију. И мјесто нападаја врасно је одабрано. Километар 116 од Цариграда, гдје је влак нападнут, удаљен је 7 километара од Синеклиа, 14 километара од Черкезкијеа, на подножју стрме шуме, која је од вајкада служила скровиштем разбојницима. И главно мјесто овог краја, Киркилисе, било је пријашњих година главно уточиште разбојника, а околност, да су и сада разбојници водили преговоре са посланицима владе у том мјесту и овдје примили одкупину од 200.000 франака, доказује да су се овдје сматрали сигурни. — Капетан Таше већ је пријед 5 година стекао име у оном крају, пред којим је сваки стрјенио. Тада је била одаслана војска, да га ухвати. И избиља био је у борби ухваћен и доведен у Чаталџу. Но једног дана било је гнијездо празно, Таше је умакао. Једни веле, да је подмитио стражаре, а други, да су га ослободили његови људи. Од тада је харачио у оном крају и вребао на имућне људе. — Уз капетана Ташу заповједа чети његовој побочник Курд Али, турски Курд, кога означују окрутником. Он је и хитцем ранио једног путника у нападнутом влаку. Био је то дринопољски Јеврејин и трговац Јакоб Папо, који се је враћао из Цариграда. Тане му је размрскало лијево раме те су му у Дренопољу морали одрезати руку.

(**Из Инглешког друштвеног живота.**) Пошљедњијех дана одиграла се пред врховним лондонским судом сензацијонална згода, у којој је играо не баш часну улогу и сам престолонашљедник Валески принц. У кући посједника Вилсона састајало се карташко друштво, између осталих и Валески принц, које је играло познату хазардну игру бакарат. Неки подпуковник Куминг, човјек, који је досело уживао глас правога гентлемена, то кога је и Валески принц почашћивао интимним пријатељством, варао је код игре, док га нијесу његови другови у превари ухватили. Пошто му је превара доказана, те ју је и сам морао признати, потписао је Куминг изјаву, да се никад више неће дотакнути карте, а његови другови код картања обећали су му, да ће читаву ту ствар држати тајном. Међутим се о њој почело говорити, на што је Куминг тужио Вилсона суду ради потворе. Расправа је трајала десетак дана, а присуствовао јој је читаво вријеме, као свједок, и Валески принц. Прекјучер проглашена је одсуда, којом је Куминг са својом тужбом одбијен, те тако проглашен морално мртвим. Инглешки листови, пишући сад о тој згоди, осуђују једнодушно Валескога принца. Тако каже „Тимес“: Опћинства се најнесугодније дојмило, што је и Валески принц сједио за карташким столом, што је игра била приређена њему за вољу, што се је играло с његовијем играћијем маркама и што су његови другови познати карташи. Принц је први уз краљицу; у њему види народ оличено монаркично начело, Куминга су његови пријатељи присилили, да је морао подписати, да се неће никада више дотакнути карата. У интересу инглешкога друштва желимо, кад би и принц дао сличну изјаву. „Стандард“ вели: Ако је суд и одбио тужитеља Куминга, излазе и обтуженици из суднице са понешто окаљаним гласом. Згода је ванредна; инглешки частници обично неварају код картања, но ни инглешке госпође непазе на своје госте као уходе.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛ. ЦРНОГОРЦА“.

СОФИЈА, 2 јуна. — Српска влада потифицирала је наименовање војничког аташеа у Софији, пошто је примила услове бугарске, наиме да се аташе престави књазу Фердинанду у униформи као шеф војске, и да тако Бугарска наименује војничког аташеа у Београду.

ПЕТРОГРАД, 2 јуна. — Велики Књаз Наслѣдник приспио је у Кабаровску у источном Сибиру.

БУКАРЕШТ, 2 јуна. — Сенат је једногласно примио кредит за фортификацију.

РИМ, 2 јуна. — При дискусији буџета извањског усенату Рудини је изјавио, да тројни савез није нарави агресивне него сасвијем мирољубиве, као што то потврђују десет година његова постојања.

ПЕТРОГРАД, 3 јуна. — Велики Књаз Наслѣдник оставио је Кабаровску и кренуо уз Амур парабродом.

ПАРИЗ, 3 јуна. — Хавас јавља из Цариграда: 1 јуна асирско племе у Јемену под предвођењем Шејик-Сејфедима дигло се на оружје. Трупе, послате против усташа биле су потучене, и изгубиле су око 100 мртвијех, већином официра. Гувернер јеменски тврди, да усташе имају пушке репетирке и топове, и тражи неодложну помоћ. Одлучено је да се пошље у Сирију војени корпус од 10000.

ХАВР. 4 јуна, — Чека се министар руске марине, да прегледа бродове сграђене за Русију.

ПЕТРОГРАД, 5 јуна. — У министарству унутрашњијех дјела биле су конференце односно јеврејског питања у присуству гувернера Кијевског, Варшавског и Вилнског. Резултат конферисања поднешен је државном савјету.

ЦАРИГРАД, 5 јуна. — Ствар витлејемске цркве није још сасвијем уређена. Изгледа као да ће се Русија умијешати дипломатскијем путем у ову ствар. Вајсел-пашу замијенио је Махмуд-Амди-паша као врховни заповједник Адријанопоља.

БИОГРАД, 5 јуна. — Вјежбања пјешадије и ресерве сјутра отпочињу. Техничке трупе радиће два мјесеца на укрјепљење Зајечара и Пирота.

БЕЧ, 6 јуна. — Цар је примио књаза бугарскога. Тафе је изјавио, да се влада радује, што је велика странка њемачка опет почела активно саучествовати у парламентарном раду, и да жели даљу кооперацију ове странке.

ПЕТРОГРАД, 6 јуна. — Царевић је приспио у Благовјештенск.

ЛОНДОН, 6 јуна. — У доњој кући Хамилтон је изјавио, да влада намјерава повећати еквипаж бродовља на 12500 људи, како ће цио еквипаж износити 75000.

МАДРИД, 6 јуна. — Једно чељаде, које се држи лудо, распорило је стражу пред палацом, у ком се находи сада краљевска породица.

ПЕТРОГРАД, 7 јуна. — „Новоје Времја“ поздравља долазак француског бродовља у Кронштадт као доказ срдачнијех односа француско-рускијех.

БЕРЛИН, 7 јуна. — Потврђује се, да је генерал Ведел позван на министарство иностранијех дјела.

Уредник **Др. Л. ТОМАНОВИЋ.** Издавалац: **ДРЖ. ШТАМПАРИЈА.** У књ. црног. државној штампарији.